

Rubik Ernő

A mi kockánk

Open Books

Bevezetés

*Ha egy gondolat első ránézésre nem abszurd,
akkor teljesen reménytelen.*

– Albert Einstein

A hivatalos nevem: Rubik Kockája. A Rubik Kocka nekem jobban tetszene, de engem erről senki sem kérdezett. Csak az vigasztal, hogy itthon így hívnak. Ha nemesi sarj lennék, a nevem lehetne „Magyar Bűvös Kocka von Rubik” is, de szerencsére nem vagyok az. Személy szerint legjobban a Bűvös Kocka nevet szeretem, mert a gyermekkoromat idézi. A barátaimnak viszont egyszerűen csak „A Kocka” vagyok, boldog lennék, ha mindenki így hívna. Valószínűleg találkozunk már, hiszen bejártam az egész világot, sok millióan vettek a kezükbe az elmúlt évtizedek során. Ha mégsem, akkor sincs ok az aggodalomra, csodálkoznék, ha a könyv vége előtt nem találkoznánk. (Én sohasem aggódom.)

Nehéz engem nem észrevenni, hiszen mindenütt ott vagyok; a gyerekek kezében, pólóján, a tévé képernyőjén, a filmvásznon, az interneten, könyvekben, újságok címlapján, valakire rátetoválna, szoborként, valamilyen művészeti albumban, vagy az iskolában a matekórán... és még folytathatnám. Állítólag minden hetedik ma élő ember játszott

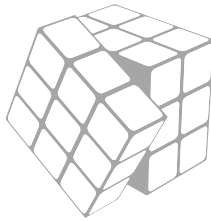
már velem. Vagyis több, mint a Föld lakossága 1800-ban, több mint egymilliárd. Még elképzelni is nehéz.

Furcsa lehet, hogy én jegyzem az előszót. Hadd magyarázzam ell! Ez Rubik Ernő könyve, ő keltett életre engem, még 1974-ben. Ez a könyv azonban épp annyira különbözik más könyvektől, mint ahogy az írója is író társaitól. Még ha ő maga ezt másként is gondolja. Gondoltam, segítek neki elmesélni a történetet, mert ugyebár én végig ott voltam! (Ráadásul ő amúgy is gyűlöli az írást, a memóriája pedig csapnivaló.) Minden fejtörőhöz tartoznak szabályok, az én szabályaim a következők: gondolkodni nem tudok, de ki tudom fejezni magam. Nem tudok sem írni, sem olvasni, de rengeteg mindent meghallok, és soha nem felejték el semmit. Nagyon egyszerű és összetett vagyok. Színes vagyok és vidám. Egyszer régen belebotlottam egy fiatal magyar fickóba (most már egyikünk sem olyan fiatal), és azóta egy csapat vagyunk.

Nekem a társaság az életem. Aki egyszer is kézbe vett és játszott velem, abban a pillanatban a csapatom részévé vált. Aki ezeket a sorokat olvassa, szintén. Ez egy másik csapat. Az Olvasó, és az Író(k). Így hárman egy újabb csapatot alkotunk. Szerintem a három tényleg bűvös szám. Olyan tökéletes a szimmetriája. Persze én vagyok közép, mint mindig.

Ha mindez most kicsit furán hangzik is, semmi pánik! Fő a nyitottság a szokatlanra, a váratlanra, az elképzelhetetlenre is. Vagy ahogy Albert Einstein mondaná, (mint ahogy mondta is): „Az igazi intelligencia jele nem a tudás, hanem a képzelőerő.”

– A Kocka
Budapest
2020

Ki vagyok én? Léteznek határtalan válaszok. Vég és kezdet nélkül!

– Talismanist Giebra

BIZONYÁRA SOK SZÜLŐ ÉREZTE MÁR ezt: az ember békésen gyönyörködik a gyerekeiben és egyszer csak megjelenik ez a furcsa tárgyilagosság, hirtelen nem is szülőként tekint rájuk. Ezekben a varázslatos pillanatokban mintha egy fátyol lebukna fel a szemünk előtt, mintha akkor és ott látnánk őket először a maguk valójában, és csak figyeljük, ahogy elmerülnek saját kis világukban, amelynek már semmi köze hozzánk. Nem gyakran esik ez meg velünk, és nem is lehet előre megjósolni, hogy mikor lesz megint ilyen pillanat, de amikor bekövetkezik, mindig meglepődve veszünk észre bennük olyan képességeket, amelyekre azelőtt soha nem figyeltünk fel. Lehet ez egy hangszín, egy szokatlan gondolatmenet, vagy csak kiderül, hogy olyasmi iránt mutatnak érdeklődést, ami nekünk soha eszünkbe nem jutott volna.

Így jártam a legidősebbel, a Kockával is. Egyes nyelvekben léteznek nemek, és ezekben a „kocka” szó szinte mindig hímnemű – franciául például „le cube”, németül „der Würfel” –, amikor a

Kockáról beszélék, én is így gondolok rá, mintha a fiam lenne. A Kocka ízig-vérig igazi kis férfi: kemény, határozott.

Jóllehet közel fél évszázada már, hogy fontos szerepet játszik az életemben, még most is előfordul, hogy felfedezek benne valamit, amit korábban nem vettem észre. Pedig csak egyszerű, geometrikus, szinte megkülönböztethetetlen elemeket mozgatok, de minduntalan képes rabul ejteni a viselkedésük. Az erők kölcsönhatásáról, az elemeket összetartó erők játékaról egy vízcsepp jut eszembe, amint a súlytalanságban lebegve a felszíni feszültség miatt gömbformát vesz fel. Csodálom az egyszerűség nagyszerűségét. A kockaformáról eszünkbe juthat a dobókocka is, a véletlen szimbóluma, ami felett nincs hatalmunk. De ebben a kockában, a Kockában a véletlen nem jut szerephez. Itt minden törvényszerű.

UTÁLOK ÍRNI. Erre most tessék, könyvet írok! És már nincs visszaút. Az írás technikai és intellektuális gyakorlat is egyben. Talán az, hogy balkezes vagyok, megnehezítette számomra az írástanulást a jobbkezesek világában. Visszagondolva szerencsésnek tartom magam, hogy senki sem kényszerített a jobbkezességre, hiszen nekem a bal volt a jobb. Az írással kapcsolatban inkább egy elvont kérdés foglalkoztat: Hogy lehet egyáltalán pusztán szavakkal megragadni életünk minden dimenzióját?

Ez nem azt jelenti, hogy fiatalon ne olvastam volna. Viszont ha egy életről kellene írni – főleg ha az a sajátom –, úgy érzem, ez a médium szinte megbénít. Nem most először szembesülök azzal a feladattal, hogy írjam meg a benyomásaimat, a Kockával töltött időt és – ebből nagyjából elkerülhetetlenül következik – felnőtt életem történetét. De valahogy mindig egész könnyen ellenálltam a kísértésnek. Ugyanakkor létezik egy másik, ugyanolyan erős kísértés is, a probléma. Idővel – egyszer mindennek eljön az ideje, ha

megérjük – úgy döntöttem, az írást magát is egyfajta rejtvénynek fogom fel, egy olyan modellt követve, amit a legjobban ismerek. Ez pedig a Kocka. A Kocka, sokban hasonlít az általam leginkább kedvelt írásokhoz. Egyszerű, mégis összetett. Van dinamikája, ugyanakkor stabil. Van egy látható réteg a felszínen, ami szórakoztat, és alatta a rejtett struktúra, aminek a megértése tanulságos.

Egyszerű és összetett. Dinamikus és stabil. Rejtett és látható. Meggyőződésem szerint az ellentétpárokban nem feloldásra váró ellentmondások rejlenek, sokkal inkább összekapcsolandó ellenpontok. Ahelyett, hogy látszólag kibékíthetetlen ellentéteken vívódnánk, inkább vegyük észre, hogy az ellenpárok segítségével olyan kapcsolatokat hozhatunk létre, amelyekről nem is álmodtunk. Egy papírlap síkján soha nem tudjuk tökéletesen létrehozni a három dimenziót. Ugyanakkor, ha a munkám és az életem során megtapasztaltakat ilyen ellenpárok mentén rendezem el, talán olyan dimenziókat tudok megragadni, amelyek csökkenthetik az írással kapcsolatos ellenérzéseimet.

TALÁN MONDANOM SEM KELL, hogy a Kocka több figyelmet kapott, mint amire valaha is számítottam. Érdekes – és engem ugyanannyira meglep, mint bárki mást –, hogy egy azelőtt soha nem tapasztalt technológiai fejlődés korszakában egy ilyen egyszerű *low-tech* tárgy évtizedeken át képes volt fennmaradni. Sőt, az iránta érzett lelkesedés talán még erősödött is az ezredforduló után. A szenzációból érték született. A Kocka egyszerre vált gyerekjátékból egyre népszerűbb versenysporttá, valamint a mesterséges intelligencia és a magasabb matematika területén végzett kutatások eszközévé és felfedezések ihletőjévé. És míg a nyolcvanas években még azt is a szemére vetették, hogy voltak, akik miatta váltak el, azóta több olyan párral is találkoztam, akiket épp ő hozott össze.